

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 42.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

ПИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

VII.

Има у нашем глумачком свету један нов покрет, једна нова појава, која не може остати непримећена, јер све већма упада у очи.

Опазило се, нарочито у новије време, да сав подмладак глумачки долази из Србије. Могло би се рећи, да Србија данас врбује глумце за све југословенске позорнице, док остали српски крајеви стоје скоро непомично. За последњих 5 година једва ако нађете неколико примера с ове стране. То је заиста мало чудно, кад се зна, да су први почети и прве најбоље снаге биле све из ових крајева, а понајвише из постојеће војводине српске.¹⁾

Колико се за сада дало уочити, покушају да то растумачим.

Тај покрет почиње од онога времена, кад је подигнута нарочита нова зграда садањег српског краљевског позоришта у Београду. До год. 1869—70. сумњам, да је било и једнога глумца из данашње краљевине Србије.²⁾ Но од тад на овамо сваком се годином повећавао број приносе. И кад се мало пажљивије загледа, видеће се, да знатна већина тога подмладка долази са више или ниже гимназије београдске. Има по неки случај и са тамошњих факултета, али ни једног јединог из

¹⁾ Из Бене до сада има свега два глумца, а из Далмације један, и то тек на прелому, т. ј. на путу за глумаштво.

²⁾ Пок. Сава Рајковић био је први од оностраних Срба, који се одао на глумовање. Он је отпочео 1869. год. и то овде у дружини срп. пар. позоришта, где је и преминуо 1880. год. На и он није дошао непосредно отуда, него тек кад се вратио из Прага, где је учио политехнику.

техничког одељења и природно-математичког одсека, ни једног са реалке београдске и врло непознатан број непосредно из унутрашњости.

Што је баш Београд легло тога подмлатка, то је лако разумети. Београд је средиште знања и уметности с оне стране, где се стичу српски синови из целе земље, да се спремају за живот. Па онда, Београд, као престоница независне државе српске, има неодољива утицаја на умни развитак тамошње омладине уопште, а нарочито школске. Овоме највише помаже школско уређење, а и политички ентузијазам, који продире кроз све више школе београдске. Тамошње школско уређење основано је некако на слободоумнијим и српским начелима, те даје више маха за буђење свести и самосталан рад. Отуда је тамо ђачка омладина тако заинтересована у свима јавним пословима. Она будно прати све догађаје и води озбиљна рачуна о државном и културном развоју народа свог. Она га својим утицајем подстиче и помаже према снази својој, што јој служи само на дику и на част.

Довде ни да би речи, па ни помисли противне.

Али има нешто, што малчице сенчи ову светлу слику живота младачког. Ово се односи искључиво на ниже гимназије београдске, где се ђаци — као нигде — отуђују од школе. Тамошња ђачка омладина, канда, и сувише рано почиње да ради на своју руку и да о јавним стварима изриче свој

критички суд. То прерано старање одврга пажњу са књига на спољне догађаје, што — бар ја тако судим — не би требало да буде. Па, хајде, можда би и то донекле било умесно, кад би то био знак свести и родољубља; али, баш на против, то је знак вртоглавице, незрела мудричења, таштине и тежње за левентовањем. Не дај Боже, да ја икад и помислим, да наша школска омладина не треба да води рачуна о ономе, што се око ње збива — не, то никако не велим! Ђацима је у дужности, да буду будни, да буду устоаци, али пре свега — да буду спремни да буду мудри, а не да одишу, као празни мехови, које сваки по вољи може надувати. Ђак пре свега мора пазити на свој школски позив; он још није грађанин; он може пратити све, ал' нигда не сме заборавити, да је — ђак. Ко жели да *разуме* неку ствар мора пазити, слушати, проу-

чавати; а ко жели да говори, да суди и да одлучује, мора најпре добро *разумети* ствар, о којој је реч.

И сад, кад такав ђак, који је истом загризао у књигу, и који је пун натучен нејасних идеја, живи у метежу престоничког живота, посрћући тамо амо, а уз то непрестано има пред собом велико позориште, које је тако пуно чара и идејалнога заноса: мора се збунити и омрзнати на сувопарност научну. Велики део таквих ђака, ако се докотура до петог шестог разреда, већ мисли, да је бог зна како сазрео, и већ почне тежити за слободнијим животом. И тако видимо, где грдна већина из разреда у разред отпада од школе. Тој тежњи за независношћу нешто је узрок сама школа (нижи разреда гимназијски) нешто околина, али понајвише сама природа појединаца.

(Свршиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ.

(„Федора“.) Драма у 4 чина, написао В. Сарду, превео Ј. Мишкатовић. Приказана 5. дец. о. г.)

Руска кнегиња Федора Ромазова на скоку је, да пође за неког капетана Владимира, о ком мисли, да је честит и ваљан човек. Тог Владимира убију из потаје и Федора је тог мишљења, да су то учинили нихилисте. Сумња пада на грофа Лориса Ипанова. Полиција хоће да га ухвати, ал' касно долази, као што то често бива. Ипанова прогнају и он побегне у Париз. Ту наилазимо и на кнегињу Федору, која сада само за то живи, да Владимира освети. Њој стоји на услузи читава чета руских потајних полицајаца. У кући лакоумне грофице Олге Сухаревке нађе Ипанова, за ким је пошла у потеру. Јадник заљуби се на скоро у Федору, која га почиње волети, ал' за то ипак жедни за осветом, која је једнако мори. Заводи га љубављу својом, да би га навела на исповест. Јунаци на позорници обично радо казују, што им је на срцу, па тако и наш Ипанов и не присиљен призна, да је он

како се то десило: та за што би иначе стајала у свези са полицијом? Такве исповести не могу се рећи у дворици грофице Сухаревке, па за то и позове Ипанова, да још ту ноћ дође к њој.

Пре него што дође жртва јој, издаје Федора полицијеском агенту Гречу заповест, да Ипанова, чим она дозна од њега тајну и чим пође од ње, ухвати. Свеже и потајно одведе у Русију. Уједно пише писмо Наринкину, глави петроградске полиције, и у писму окривљује брата Ипановљева, да је он са својим друговима из политичких разлога убио Владимира. После те недостојне шпионаже прима Ипанова. Лукаво се савија и превија око њега спромаха, који и не слути на зло. „Ти си нихилиста?“ — „Ја нихилиста? Никако!“ — „Ти, дакле, ниси убио Владимира из освете?“ — „Убио сам га из освете, али у двобоју. Он је навео моју жену, да с њиме побегне!“ — „Докажи! Где су ти докази?“ Ипанов потезе писма владимирова и Федора дознаје, да је вереник јој ишао само за тим, да се богато ожени. Дакле таком човеку за љубав хтеде она да упропасти Ипанова! За то је, дакле, потказала ипановљевог брата, кога сада чека смртна казна! Ипанов хоће да иде. Она га

не пушта. Исповеда му да га љуби и да страхује за њега. Ипанов остаје и тим се спасава.

Ал' не тако невин му брат! А за што не? За то, што Федора није жицом обавестила Наршкина, полицајског поглавара, да не стоји оно, што му је у писму писала. Такав телеграм спасао би све и комад би се лепо свршио. Ал' Сарду није хтео, да му се комад лепо сврши, него је тек у последњем чину потегла да напрегне наше живце. Федора и Ипанов уживају своју љубавну срећу у четвртном чину. Радују се и веселе се животу. У том долази телеграм, у ком јавља Боров, пријатељ Лориса Ипанова, да је Лорис помишан. Срећа му је сад достигла свој врхунац. По несрећи стигну и два писма, у којима му се казује, да му је брат убијен и да му је матери цукло срце за њим од тешке жалости. У тим писмима јавља му пријатељ и то, да га гони нека тајанствена жена у Паризу мржњом својом, да му мотри на сваки корак, и да га је окружила уходама. Ко може бити та проклета жена? То би хтео да дозна Лорис. Ко ће сад да опише страх и трепет Федорин? Шта ће бити од ње, ако Лорис дозна, да је та жена — главом она сама! На посетку тајна се открије. Федора се од тешка јада сурва на земљу — изгубљена је! Још хоће да се правда, моли за опроштај, али Ипанов се не да намолити. „Ја ћу је убити, ако дознам ко је!“ — одговара. Види да јој нема спаса. Трује себе и сруши се на земљу. Ипанов јој прашта, подиже је и она, сва блажена, умире на његовим рукама

Као што видимо из садржине комада је пун позоришног ефекта и држи нас у запетости допоследњег тренутка. Долази нам као да читамо какав роман, који чини атентат на целу нашу живчану систему: ми смо непрекидно узбуђени, потресени, поражени. По свему се види, да је Сарду ту драму своју написао за гласовиту глумицу Сару Бернхардову. То управо и није драма у племенитијем смислу те речи, већ улога, коју та славна глумица изводи на начин, који је само њој прирођен, на начин, који те заноси, који те потреса у дубини душе твоје

Приказ тога комада био је изврстан. Публика је била занесена, очарана. То се могло опазити по оној тишини, којом је тако рећи недахнимице комад пратила, и по оном бурном повлађивању, које је указивала ванредно доброј и складној игри наших вредних глумаца и глумица.

Г. Вујићка (Федора) освојила је публику приказом својим. У тој улози надкрилила је саму себе. Очајање, љубав, ужас, душевни бол, смртну бојазан извела је на вештачки начин. Мајсторски је играла и у сцени са Ипановим када га хоће да привеже за себе нераскидном везом, да

га после тим сигурније уништи, ако је крив. Потпуно је успела и у сцени, кад се увери о љубави Ипановој и о праведној му освети, коју је извршио на убици домаће среће. Та сила страсна екзалтација јој поразила је слушаоце и гледаоце. Уметнички је извела и сцену, у којој се заузима за ону несретницу (за саму себе) о којој Боров јавља своме пријатељу, Ипанову, да је уништила брата му и мајку. И умирањем својим, одвећ натуралистичким потресла је публику.

Г. Миљковић (Ипанов) показао је овога вечера да много може само кад озбиљно хоће. И елегантном појавом и игром својом заслужио је потпуно признање у публике, и ми му честитамо на лепом успеху, који је постигао том улогом својом. Нарочито морамо истаћи игру му у сцени кад ужасним болом и страшном грозом прихваћа Федору, која му у наручју умире. Страпа љубав и грдно очајање нашли су у њему верна интерпрета.

Г. Димитријевић (Де Сирије) својом елегантном појавом и фином, лако игром, гђа Милојевићка вештим приказом Олге Сухаревке, те лакоумне жене, која је стална само у мењању предмета своје љубави, г. Милојевић (Грец) као вешт агенат полицајски, на и сви остали без разлике добром, складном игром допринели су, да је тај комад *потпуно* успео на нашој позорници и да ће се, поред такве игре наших глумаца, увек радо гледати.

Још нам је споменути и fine, богате и укусне тоалете наших глумица тога вечера. У томе се одликовала нарочито гђа Вујићка, која је у сва четири чина излазила у новом оделу, па гђа Милојевићка, која је у свом зимњем оперваженом оделу од кадиве још к томе, и добро изгледала. Не кажу бадава Немци: *Kleider machen Leute und oft auch Sensationsstücke.*

ПОЗОРИШТЕ.

(Ибсен) Дrame тог гласовитог немачког писца свз се већма шире и стичу све више и више пријатеља. Ибсен стоји наредо уз Ожијера, а у Немаца нема му премца. Ибсен је тако уман и тако оригиналан мислилац, да се данас може с највећом коришћу расправљати о етичким му теоријама. Дramу му „Нору“ преводи за нашу позорницу Милан Шeвић, те ће тако и наша публика имати прилике, да се упозна с тим великаном, који спада јамачно међу највеће духове XIX. века.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

23. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 17.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 15. ДЕЦЕМБРА 1887.

ОТЕЛО.

ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО ВИЉЕМ ШЕКСПИР, ПРВА ЧЕТИРИ ЧИНА ПРЕВЕО Г. ГЕРШИТ,
ПЕТИ А. ХАЏИЋ, ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ УДЕСИО А. ХАЏИЋ. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Дужде од Млетака	Милојевић.
Брабанцио, сенатор	Лукић.
Први сенатор	Кестерчанек.
Други сенатор	Димитријевић.
Грацијано, брат брабанцијев	Врга.
Лодовико, стричевић брабанцијев	Васиљевић.
Отело, црнац	Ружић.
Касно, поручик	Миљковић.
Јаго, заставник му	Добриновић.
Родриго, одличан млечанин	: Марковић.
Монтано, намесник на Кипру	Лазић.
Официр	Гавриловић.
Гласник	Живковић.
Дездемона, брабанцијева кћи	Л. Хаџићева.
Емилија, јагова жена	З. Милојевићка.
Бијанка, касијева драга	Д. Николићева.

Официри, племићи, гласници, свирачи, матрози, пратња и т. д. — Збива се: први чин у Млеци-
ма, остали чинови на острву Кипру.

У четвртак 17. децембра: „ЧЕСТИТАМ.“ Шаљива игра у 1 чину, с певањем,
од К. Трифковића. — За тим: „ЉУБАВНО ПИСМО.“ Шаљива игра у 1 чину,
од К. Трифковића. — На послетку: „ПОЛА ВИНА ПОЛА ВОДЕ.“ Шаљива игра
у 1 чину, од К. Трифковића.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fig.)